

Vörös ország

AZ ANTANT KÉPVISELŐI A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁGRÓL

A magyarországi kommunista hatalomátvétel meglehetősen elképedést váltott ki a párizsi békekonferencia döntéshozói körében. Nemcsak azért, mert a proletárdiktatúra vezetői jobbra teljesen ismeretlen szereplők voltak a nagypolitika színpadán, hanem egyúttal olyan új, ismeretlen, dinamikus és félelmet keltő politikai erőt képviseltek, amely a civilizált világ leigázásával fenyegetett. Rádásul az első hírek Budapestről arról érkeztek, hogy az új államhatalom szervei vagy egyszerűen csak kommunista aktivisták bántalmazzák, megverik az antantmissziók munkatársait. Vix alezredes és munkatársai három napon keresztül tulajdonképpen szobafogságra voltak ítélve, s bár Kun Béla személyesen látogatta meg a francia misszióvezetőt a kapcsolatok fontosságát hangsúlyozva, a francia katonatiszt és társai, amint teheték, elhagyták az országot.

Az antantnak kevés képviselője és megfigyelője maradt helyben: néhány olasz tiszt és diplomata, a Vöröskereszt és különböző segélyszer-

vezetek képviselői, illetve Philip Marshall Brown amerikai jogász és diplomata. Ő is hozzájárult ahhoz a párizsi békecsinálók között elég gyorsan elterjedő nézethez, mely szerint a magyar kommunizmus nem más, mint a magyar nacionalizmus és a Kárpát-medencei hegemon törekvések egy újabb alakváltozata, s ebben a tekintetben eszmei folyamatosság van Károlyi, Kun Béla és akár Horthy Miklós között. Az, hogy az antant képviselői jobbra másodkézből, a bécsi, belgrádi, bukaresti missziók révén jutottak információkhoz a magyar állapotokról, nem sokat segített a helyzet megértésében. Az április eleji, végül is kudarcosnak bizonyult Smuts-misszió (Jan C. Smuts búr tábornok vezette, a vasúti kocsjait el sem hagyó küldöttség Budapesten 1919. április elején) nem javított az ügyön. Az alábbi szemelvények azt mutatják be, hogy miképpen kombinálódik a bolsevizmustól való félelem, vezetőinek lenézése és a magyar helyzet feletti töprengés, továbbá a várakozás a proletárdiktatúra csendes elmúlására.

VIX ALEZREDES JELENTÉSE A PROLETÁRDIKTATÚRA KITÖRÉSÉRŐL 1919. ÁPRILIS 1.

21-e délutánján kitört a forradalom. Amikor 16 óra tájban Vix alezredes azt az értesítést kapta, hogy a forradalmi mozgalom bármelyik percben kirobbanhat, minden eshetőségre számítva azonnal megtette a szükséges biztonsági és védelmi intézkedéseket. Baker alezredes és Body százados haladéktalanul Vix alezredes parancsnoksága alá helyezték magukat.

A román és a lengyel képviselő sietve a francia misszió épületében keresett menedéket. Potocki lengyel százados, aki éppen Párizsba volt indulóban, vonatra szállt. A cseh képviselő egy konzuli hivatalba menekült, és néhány nap elteltével közölte, hogy saját lehe-

tőségeire támaszkodva elhagyta Magyarországot.

Az angol, olasz és amerikai tisztek (Baker alezredes kivételével) a szállodanegyedben maradtak, ahol senki nem háborgatta őket. Rooseveltt százados 22-én váratlanul hivatalos ügyben elutazott anélkül, hogy Vix alezredest értesítette volna.

Az alezredes késedelem nélkül kihirdette, hogy a misszió minden odamenekült tisztnek – többek között a közharagnak különösen kitétt román tiszteknek – védelmet nyújt, és hogy a francia tisztek semmi olyan kedvezményt nem fogadnak el, amelyből akár egyetlen más szövetséges tiszt ki lenne zárva. A későbbiek során sem mulasztott el egyetlen alkalmat sem, hogy eme nyilatkozatát a magyar kormány képviselői előtt megújítsa.

21 órakor mintegy harmincfős rendőri egység érkezett

azzal, hogy a kormány megbízásának megfelelően gondoskodik a szövetséges misszió biztonságáról. Az egység fegyelmetlen volt, előljárójának nem engedelmeskedett. Tagjai közül vagy tizenötön azon melegeben kerekelt oldottak. Nyilvánvaló módon bebizonyosodott, az egység nincs abban a helyzetben, hogy védelmet nyújtson a misszióknak egy népi mozgalommal szemben.

Éjszaka puskalövések az utcán. 23 órakor a francia parancsnoksággal minden távirati összeköttetés megszakadt. 22-én hajnali négykor hasonlóképpen megszakadt a telefon-összeköttetés Belgráddal. Mivel a drót nélküli távirókészülék már 21-én este elvették a forradalmárok [...], a misszióknak 22-én reggel már egyáltalán semmi kapcsolata nem volt a parancsnoksággal.

A nap folyamán ismertté vált az új kommunista kormány összetétele. Az alezredes rendőrtisztviselők és a misszióval rendszeres kapcsolatot fenntartó magyar fegyverszüneti bizottság tisztjei keresték föl, azonban semmiféle pontosabb fölvilágosítással nem szolgáltak.

A nap folyamán több alkalommal jelentek meg erőszakos cselekményekkel próbálkozó bujtogatók, ellenőrizhető megbízás nélkül érkező népbiztosok, katonák, akik a misszióval történt kapcsolatfölvételüknek hivatalos látszatot igyekeztek adni. Egyébként a kormányval semmilyen elképzelhető módon nem lehetett kapcsolatba kerülni.

Mindeme tény arra engedett következtetni, hogy valójában az új kormány egyelőre nem tartja kezében a hatalmat, és tartani lehet a csőcselék szélsőséges megnyilvánulásaitól. Ugyanezen nap reggel a védelmünkkel megbízott rendőri erő egyik tagja azt követelte, hogy vonjuk be a misszió zászlaját.

Tekintve, hogy a misszió sem a parancsnoksággal, sem a magyar kormánnyal nem tudja fölvenni a kapcsolatot, feladatát a továbbiakban nem láthatja el. Másfelől nemzeti büszkeségünkben sérelem ért bennünket, és a misszió biztonságát a legjelentéktelenebb incidens is veszélyeztetheti. Az alezredes úgy határozott, elhagyja Budapestet.

Ádám Magda – Ormos Mária (szerk.): *Francia diplomáciai iratok a Kárpát-medence történetéről 1918–1919. Budapest, 1999, Akadémiai Kiadó, 232–233.*

VIX ALEZREDES JELENTÉSE A MAGYAR POLITIKAI HELYZETRŐL

1919. ÁPRILIS 1.

Valóban figyelemre méltó, hogy miután az első napokban a szövetséges tiszteket elszigetelte, a kormány később úgy határozott, kifejezést ad az antant iránti jó szándékának, valamint tárgyalási készségének.

Ám ne hagyjuk, hogy a látszat megtéveszsen bennünket!

Azért, mert a budapesti forradalmárok az eszmék dolgában le vannak maradva az orosz bolsevikok mögött, még igen talpraesett kommunisták, amint azt alig néhány nap alatt végrehajtott intézkedéseikkel is bizonyították (törvények a bankok, gyárak, lakóépületek köztulajdonba vételéről, törvények a közlekedési eszközök elkobzásáról, törvények a lakásokról, az üzletekről stb.).

Amennyiben egyezkedni akarnak az antanttal, az kétségkívül annak tudható be, hogy Leninnek pillanatnyilag nem áll módjában hatékony segítséget nyújtania, ezért időt kell nyerniük.

Való igaz, Magyarország integritásáról vallott fölfogásuk szélesebb alapon nyugszik, mint a felsőbb osztályoké. E tekintetben bizonyára jobban hajlanának engedményekre. Úgy tűnik, hogy elvileg az antant területi követeléseit könnyebben elfogadnák. De vajon mennyit érnének a velük kötött megállapodások?

Bármilyen eredményt érjünk el is ebben a vonatkozásban, kétségen felül áll, hogy amennyiben a kommunizmus a hatalom birtokosaként befészkel magát Budapestre, úgy Kelet-Európa szívében egy állandó fölforgató központ jön létre.

Ádám - Ormos (szerk.):
i. m. 238.

HENRY PERCIVAL DODGE AMERIKAI ÜGYVIVŐ JELENTÉSE A MAGYAR HELYZETRŐL BELGRÁD, 1919. ÁPRILIS 15.

Freeman korvettkapitány a brit haditengerésztől több hónapra keresztül Budapesten maradt és azt jelentette, hogy bár a jelenlegi kormány számos politikai elemből tevődik össze, akik között vannak mérsékelt szocialisták, forradalmi szocialisták és kommunisták; a kommunista elem folyamatosan növelte befolyását, különösen a terrorista erőszak segítségével, amelyet a többi politikai szereplőn gyakorolt. Miközben

valószínűleg Budapest lakosságának csak kis része fertőződött meg a bolsevizmus eszméivel, ennek a csoportnak a terrorista ténykedése a kormányban azt hozta magával, hogy a lakosság nem bolsevik elemei hamar valódi bolsevistákká váltak vagy legalábbis ezt állították magukról a saját biztonságuk érdekében. Freeman kapitány szerint ha nem lépünk fel az úgynevezett kommunista kormány ellen, akkor két héten belül teljesen uralma alá vonja a közigazgatást, és olyan totális káoszt okozhat, hogy a helyzet Budapesten hasonló lehet, mint Oroszország legrosszabb vidékein. [...]

Freeman kapitány szerint (és ebben osztoznak az itteni francia és brit hatóságok is) Smuts tábornok missziója és amerikai élelemszállító vonat ideirányítása komoly presztízst jelentett a kommunista kormánynak. Kun azzal kérkedett, hogy kormánya az egyetlen, amelyet a fegyverszünet óta az antant hivatalosan is elismert, és hogy kormánya az egyetlen, amely a nép számára élelmiszert tud szerezni a szövetségesektől.

National Records and Archives Administration, Records of the Department of State relating to Internal Affairs of Austria-Hungary and Hungary, 1912-1929, Record group 59, file 708, reel no. 3.

A PÁRIZSI AMERIKAI MISSZIÓ TÁVIRATA AZ AMERIKAI KÜLÜGYMINISZTERIUMNAK PÁRIZS, 1919. MÁRCIUS 28.

Nicholas Roosevelt kapitány a következőket jelenti a budapesti forradalom jellemzőiről: 1. A forradalom részben nacionalista volt, amit a magyarok arra használtak fel, hogy utolsó menedékként használják a területi integritás megőrzésére. 2. A forradalmat sietette az erdélyi határvonal és a semleges zóna átmeneti létrehozásának ötlete. A magyar kormány úgy vette ezt a jelet, mint annak bizonyítékát, hogy a békekonfe-

rencia egész Erdélyt Romániának adja, és a csapatok visszavonásával gyakorlatilag az ország felét ellenséges megszállás alá helyezik.

3. A forradalom nagyjából nyugalmasan zajlott le. Voltak lövöldözések és rablások 21-én éjjel, de elég kevés áldozattal. [...]

6. Magyarország minden társadalmi osztálya üdvözölte a forradalmat mint egy valószínűen sikeres módszert arra, hogy az integritást megőrizték, amelyvel minden párt egyetért. Ebből következően a bolsevizmust nemzeti célokra használják, a románok és a csehek ellen.

7. A forradalom egyúttal nyílt kihívás a békekonferencia döntései ellen. A bolsevizmus fegyver a szövetségesek ellen, lehetséges, hogy német segítséggel.

8. Az azonnali következmény valószínűleg a csehek és a románok elleni hadműveletek megindítása lesz. Miközben a cseheket talán jobban gyűlölik mindenkinél, a legjobb csapatok Erdélyben vannak. A magyar hadműveletek legnagyobb gátja a szén hiánya, ami megbénítja a vasúti szállítást.

NARA, Record group 59, file 708, reel no. 3.

FRANK RATTIGAN BUKARESTI BRIT ÜGYVIVŐ JELENTÉSE CURZON KÜLÜGYMINISZTERNEK 1919. JÚLIUS 1.

Greenly tábornok, aki tegnap tért vissza a magyar frontról, azt jelenti, hogy a teljes lakosság, ideértve a magyar elemeket is, a szövetségesek védelmét kéri Kun Béla és a bolsevikok ellen. Ez egybevág azokkal a híradásokkal, melyeket más forrásokból kaptam. Ha a bolsevik ellenőrzés alatt nem álló Magyarország véleménye mérvadó lehet, akkor nem is kétséges, hogy a lakosság nagy tömegei gyűlölik a bolsevik rendszert és üdvözölnének egy szövetséges vagy akár román intervenciót is.

A Magyarországról jövő hírek ellentmondásosak, de úgy

tűnik, hogy Kun el van ragadtatva attól, hogy a békekonferencia úgy kezeli őt, mint egy felelős kormány fejét, ettől fogva gondosan ügyel arra, hogy a Párizsból jövő kéréseket teljesítse. Ugyanakkor kis befolyása van a tisztikarra, amely főleg német befolyás alatt áll, dacos és nagyon bízik abban, hogy le tudják rohanni a csehek, ugyanakkor nem vesz tudomást a szövetségesekről.

E. L. Woodward - R. Butler (szerk.): Documents on British Foreign Policy, First series, vol. 6. London, 1956, HMSO, 15-16.

BALFOUR KÜLÜGYMINISZTER LORD CURZONNEK PÁRIZS, 1919. JÚLIUS 9.

Engedjük meg a magyaroknak, hogy olyan területeket tartsanak megszállva, amelyeket más országoknak szántunk? Ez lehetetlen. Hagyjuk ki meghatározatlan időre Magyarországot a békerendezésből? Ez nemcsak kényelmetlen lenne, hanem gazdasági katasztrófát jelentene Közép-Európa számára, amely, ahogy Mr. Hoover is említette, nem térhet vissza egy normális gazdasági élethez, amíg nem használhatja szabadon a magyar vízi utakat és a vasútvonalakat. Ilyen körülmények között a helyes út az lehet, ha kényszerítjük Magyarországot, ahogy Németországot is kényszerítettük, az aláírt fegyverszünet betartására. Ha ez megvan, akkor [Kun Bélát?] lefegyverezzük, és amint fegyvertelen, sokkal könnyebb vele tárgyalni, és hamarosan meg is bukik. Sajnos a versailles-i katonák [a békekonferencia katonai szakértői - A. B.] elég sötéten látják a kérdés katonai oldalát. Nem biztosak benne, hogy Románia és a cseh katonák, illetve a franciák, akik a helyszínen vannak, elegendőek lesznek a siker biztosításához. És nem is nagyon látják világosan, hogyan lehet megerősíteni őket.

E. L. Woodward-R. Butler (szerk.): Documents on British Foreign Policy, First series, vol. 6. London, 1956, HMSO, 64.